

In elke Waterspiegel vragen wij een columnist zijn of haar visie te geven op een actueel thema. Deze keer is dat Lambert Verheijen, dijkgraaf Waterschap Aa en Maas.

De Omgevingswet: zorg of zegen

Vanaf 2013 vindt er een grootschalige herziening plaats van het omgevingsrecht, waarin 26 wetten, 120 algemene maatregelen van bestuur (AMvB's) en 75 ministeriële regelingen worden gebundeld in één Omgevingswet, vier AMvB's en één ministeriële Omgevingsregeling. Een bewonderenswaardige, maar ook haast duizelingwekkende operatie, gezien de duizenden pagina's tekst. Doel van de operatie is om tot meer samenhang, deregulering en coördinatie in het omgevingsrecht te komen. Dit moet leiden tot een betere balans tussen het benutten en beschermen van de fysieke leefomgeving. De eenvoud in systematiek van de stelselherziening is een zegen. Maar er zijn ook redenen tot zorg. Ik noem er enkele die verband houden met de positie van de burger.

Er is geen wettelijke normstelling meer

De Omgevingswet zelf is niet meer dan een kaderwet. Normen over geluid, bodem, geur, lucht en water(veiligheid) zitten in de vier AMvB's. Aangezien de flexibiliteit hierdoor groter wordt, neemt de voorspelbaarheid en bestendigheid als vanzelf af. Hoofdbreken dus voor alle raadsleden, wethouders, Statenleden, gedeputeerden en waterschapsbestuurders. Maar ook voor burgers; zij worden geacht de wet te kennen. Dat geldt dan kennelijk niet meer voor de belangrijkste normen, waaraan zij zich moeten houden, maar die hen ook beschermen. De Raad van State pleit in dit verband voor heldere normstelling in haar Jaarverslag 2016: 'Rechtszekerheid vereist dat duidelijk moet zijn waartoe de norm strekt en hoe deze in een concreet geval wordt toegepast en gehandhaafd'.

Is het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) wel op tijd klaar?

De werking van het vernieuwde omgevingsrecht is in hoge mate afhankelijk van het onderliggende digitale systeem. Het tempo van de aanpassing van de digitale systemen bij rijks- en decentrale overheden moet gelijk zijn aan die van de juridische stelselherziening en dus klaar zijn in 2019. Het ziet er naar uit dat dat niet of onvoldoende gaat lukken. Voor zover er al zicht is op de daadwerkelijke kosten, lijkt er nog onvoldoende te worden geïnvesteerd en op begrotingen gereserveerd voor de noodzakelijke aanpassingen. Dit heeft ook consequenties voor de participatie van de burgers.

Is er voldoende transparantie voor de burger?

Burgers krijgen in de Omgevingswet een actieve rol. Daarvoor moeten zij natuurlijk wel zicht krijgen op wat er speelt. Als de digitaliseringsslag niet tijdig gemaakt wordt, kan de decentralisatie eigenlijk niet doorgaan, hebben burgers geen zicht op wat er gebeurt en kunnen al helemaal niet participeren. Daar komt bij dat er in het licht van de deregulering en decentralisatie veel bestuursakkoorden worden gesloten tussen de bestuurslagen, waarbij burgers meestal geen partij zijn. Wat betekent dit voor transparantie van informatie, besluitvorming en rechtspositie? Op welke wijze kunnen burgers informatie van de overheid (onafhankelijk) toetsen? En is de niet-participerende burger wel voldoende beschermd met heldere normstelling en goed gemotiveerde afwegingskaders in het decentrale maatwerk?

Er zijn nog heel veel vragen. Dat overheden meer moeten samenwerken rondom grote vraagstukken zoals het klimaat, energie en de circulaire economie, is evident. Dat de relatie tussen overheid en burger nu door het rappe tempo onder druk kan komen te staan, zou iedereen zorgen moeten baren. Zorg daarom voor heldere normen en neem de tijd om de informatievoorziening op orde te brengen.

Lambert Verheijen
Dijkgraaf Waterschap Aa en Maas
Lid van de Eerste Kamer voor de PvdA